

УДК 332.1:63

Дутка Г.І., здобувач*[©]*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького***ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

Проаналізовано та охарактеризовано рівень соціального розвитку сільських територій України та його населення. Розглянуто питання державного регулювання розвитку сільських територій України.

Ключові слова: сільські території, соціальний розвиток, соціальні фактори.

Постановка проблеми. Розвиток сільських територій є складним процесом у підвищення рівня життя сільського населення, охорона навколишнього природного середовища, збереження природних, трудових і виробничих ресурсів, підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва. Соціальні питання слід розглядати у взаємозв'язку зі всіма іншими проблемами сільського життя [2, с. 3].

На сьогодні уряд ухвалив ряд концепцій щодо розвитку сільських територій, що зберігають за собою необхідність доповнення та розробки подібних програм у регіонах. Регіональні програми розвитку дадуть можливість впровадження новітнього механізму вдосконалення на малих територія не охоплюючи проблему сільських територій в повному обсязі, а на окремих його ланках. Регіональні програми дають більший пріоритет розвитку села з його проблемними ділянками. Україні властиві регіональні відмінності у природних, демографічних умовах, культурній спадщині [5].

Прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує нагального коригування ситуації, що склалася на селі, та якнайскорішого прийняття рішень у цій сфері розвитку сільської території в контексті регіонального потенціалу нашої держави.

Без подолання негативних тенденцій в розвитку сільських територій, де проживає 31,9 % населення України, наша держава не зможе ефективно конкурувати з економічними системами інших розвинених країн, в яких рівні життя сільського та міського населення максимально зближені.

Аналіз останніх досліджень. Визнаними вченими у сфері дослідження розвитку сільських територій є М.К. Орлатий, І.В. Прокопа, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин, Бородіна [1] та інші науковці-економісти цього напрямку.

Мета статті. Основною метою статті є аналіз соціальної сфери стану сільських територій, проблем та перспектив розвитку.

* Науковий керівник – д.е.н., професор Музика П.М.

© Дутка Г.І., 2012

Виклад основного матеріалу. Але, незважаючи на посилену увагу науковців до проблем села, недостатньо повно досліджені питання державного регулювання розвитку сільських територій. Комплекс проблем щодо забезпечення сталого розвитку сільських територій України є новим напрямом вітчизняної наукової думки. Потребують належної уваги теоретичні надбання та практичні розробки проблем державного регулювання розвитку українського села.

Несприятливі тенденції щодо погіршення рівня та якості життя в сільських територіях спостерігаються в ряді сфер.

Формування системи показників, які характеризують комплексний розвиток, передбачатиме те, що сільські території включають такі головні підсистеми: економічну; соціальну; природну; демографічну; фінансову [2].

Оцінка соціального розвитку передбачає аналіз частки та структури зайнятості населення району, оцінку рівня безробіття, рівня середньомісячної заробітної плати, забезпечення населення товарами і послугами та їх доступності. Відповідно показниками, які беруться для аналізу, є частка зайнятих у сільському господарстві, рівень зареєстрованого безробіття, середньомісячна заробітна плата, товарообіг на одну особу, обсяг реалізованих послуг на одну особу.

Аналізуючи демографічну сферу, можна спостерігати що відбувається зменшення чисельності населення в сільській місцевості. Це веде до поступового зменшення частки сільського населення України (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість наявного та постійного населення України*

Рік	Кількість наявного населення			Кількість постійного населення		
	всього, тис. осіб	у тому числі		всього, тис. осіб	у тому числі	
		міське	сільське		чоловіки	жінки
2000	49429,8	33338,6	16091,2	49115,0	22754,7	26360,3
2001	48923,2	32951,7	15971,5	48663,6	22530,4	26133,2
2002	48457,1	32574,4	15882,7	48240,9	22316,3	25924,6
2003	48003,5	32328,4	15675,1	47823,1	22112,5	25710,6
2004	47622,4	32146,4	15476,0	47442,1	21926,8	25515,3
2005	47280,8	32009,3	15271,5	47100,5	21754,0	25346,5
2006	46929,5	31877,7	15051,8	46749,2	21574,7	25174,5
2007	46646,0	31777,4	14868,6	46465,7	21434,7	25031,0
2008	46372,7	31668,8	14703,9	46192,3	21297,7	24894,6

8						
2009	46143,7	31587,2	14556,5	45963,4	21185,0	24778,4
2010	45962,9	31524,8	14438,1	45782,6	21107,1	24675,5
2011	45778,5	31441,6	14336,9	45598,2	21032,6	24565,6

*Джерело: [10].

Неефективно проведені реформи в сільському господарстві призвели до зростання безробіття в сільських районах України. Майже 30% всіх безробітних живе в сільській місцевості. Найвищий рівень безробіття серед молоді (53,5% сільського населення у віці 15-29 років).

З періоду 2003 р. щорічні темпи зменшення чисельності сільського населення становили біля 1,3 % осіб щороку.

Для 55% сільського населення ведення сільського господарства на присадибних ділянках є основним джерелом доходу. Заробітна плата і пенсії є наступними важливими джерелами доходів (54% і 52 %). Розвиток соціальної сфери села на 64,9% залежить від величини отриманої виручки від реалізації сільськогосподарської продукції, на 62% від розміру прибутку в розрахунку на одного середньорічного працівника, на 59,6% від рівня рентабельності підприємств, на 58% від величини заробітної плати [7].

Скрутне становище економіки села, недофінансування соціальної сфери призвели до загрози фізичного руйнування її матеріально-технічного потенціалу. Стратегія розвитку сільських територій України повинна поєднувати існуючий український досвід та досвід країн, що є членами Європейського Союзу [9].

Розвиток сільських територій не є чимось невизначеним, а є реальним потенціалом для побудови розквіту агропромислового комплексу країни в цілому. Сільський розвиток розкриває внутрішню структуру моделі становлення села як цілісної структури (рис. 1).

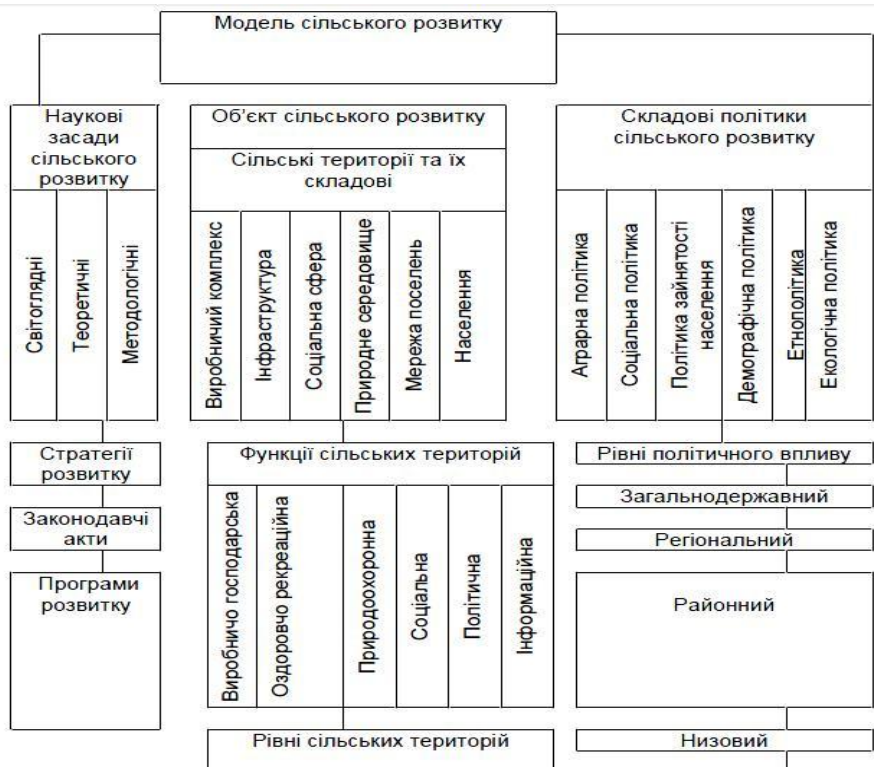
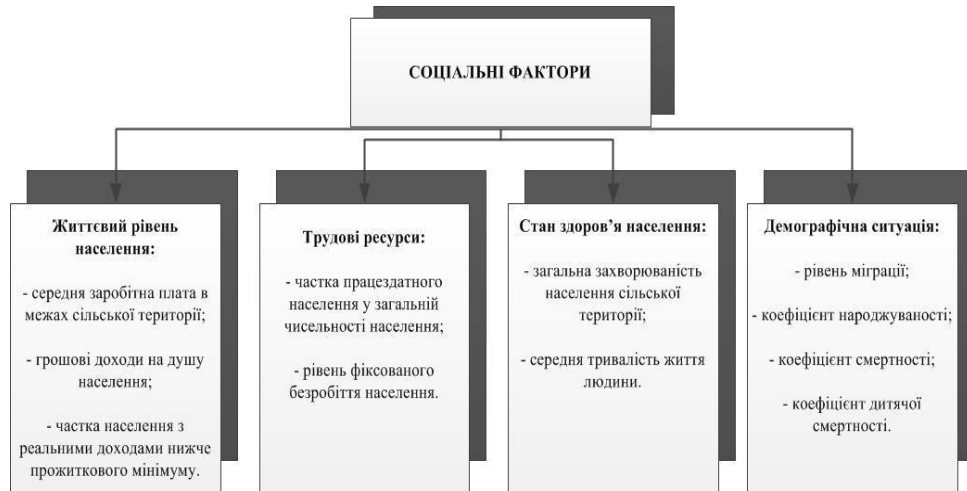

Рис.1. Системна модель сільського розвитку

Джерело: [Павлов О.І. «Модель сільського розвитку в Україні та її відповідність стандартам Європейського союзу»]

Соціальний розвиток переважно визначають як процес, у якому відбуваються суттєві кількісні та якісні зміни в соціальній сфері суспільного життя або окремих його компонентах – соціальних відносинах, соціальних інститутах, де одні соціальні явища змінюються явищами більш високого рівня або переходять на вищий ступінь свого стану (прогресивний розвиток), чи, навпаки, переходять на нижчий рівень (регресивний розвиток) [4].

Рис.2. Соціальні фактори розвитку сільських територій

Джерело: [Гоголь Т.В. «Багатофункціональний розвиток сільських територій – стратегічна мета державної регіональної політики»]

У широкому розумінні поняття соціального розвитку завжди відображає аспекти, що пов'язані з умовами життєдіяльності людських спільнот, напрями політики, які спрямовані на її облаштування. Можна запропонувати модель соціального розвитку сільських територій (рис.2), адже соціальний розвиток сільських територій це в першу чергу зростання рівня та покращання якості життя сільського населення.

Висновок. Як підсумок, на основі розглянутих законодавчих актів, які є основою та регулюють політику сільського розвитку в Україні, можна зробити висновок, що існує потужне правове підґрунтя для покращення ситуації на селі, його соціального розвитку. Проте, існує ряд моментів, які стоять на перешкоді повноцінної реалізації законодавства сільського розвитку [1, 2, 6].

Для розвитку сільських територій в цілому, Україні слід використовувати нові підходи щодо формування політики покращення аграрного сектору.

Необхідною ознакою соціально-економічного розвитку села повинна стати стабільність, тобто такий стан сільських населених пунктів, за якого

відбувається виконання ними традиційних функцій – економічних, соціальних та культурних [5, 11].

Література

1. Бородіна О. Сільський розвиток в Україні / О.Бородіна // Економіка АПК. – 2008. - №9. – С. 25-29.
2. Гайдуцький П.І. Про основні засади реформування системи державної підтримки сільського господарства та сільської території / П.І. Гайдуцький // Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій: матеріали сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. – К., 2005. – С. 85-93.
3. Долгушин Н. Проблемы и перспективы социального развития русского села / Н.Долгушин // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2005. – № 1. – С. 3-9.
4. Збарський В.К. Демографічні проблеми в Україні та шляхи їх розв'язання / В.К. Збарський, В.П.Горьовий // Економіка АПК. – 2009. - № 11. – С. 35-39.
5. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 // Офіційний вісник України. –2007. № 73. Ст. 2715.
6. Семенюк Е.П. Філософські засади сталого розвитку/ Е.П.Семенюк. – Львів: Афіша, 2002. – 200с.
7. Юрчишин, В. В. До проблем майбутнього вітчизняного села і селянства / В.В. Юрчишин // Вісника аграрної науки. – 2007. - № 3. – С.18-21.
8. Концепція державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року [Електронний ресурс] / розпорядження КМУ від 3 лютого 2010р. № 121-р – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/9689>
9. Розвиток сільських територій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.swap-rural.org.ua/ua/rural_development
10. Державний комітет статистики України– Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
11. Багатофункціональний розвиток сільських територій –стратегічна мета державної регіональної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua>

Summary

DutkaG.I.

*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S.Z. Gzhytskyj*

THEORETICAL SENCE OF SOCIAL SPHERE PROCESS DEVELOPMENT IN RURAL AREAS